

er jo den, at Retten i Reglen ikke ser Noget til selve Parterne, men kun træder i Forhold til Procuratorerne, og Procuratorerne træder Retten forsaavidt ogsaa kun meget lidt i Forbindelse med direkte, idet den direkte Berøring jo mest indfranker sig til at modtage Procuratorernes Indlæg og at afgjøre Spørgsmaal om Udsættelse af Sagerne, naar derom bliver Disput mellem de Herrer Procuratorer. Jeg bortser fra, at ved Vidnesførselen finder der nok nogen mere Berøring Sted, men ellers tale Procuratorerne væsentligst gennem de skriftlige Indlæg, som de vejde med hinanden. Hvad der bringes tilveie som det, hvorpaa Dommerne skulle støtte deres Dom, er altsaa Skrift, der forelægges dem. Dommerne se ikke — det gjælder navnlig ved de overordnede Domstole — Parterne, de se ikke Vidnerne, de høre ingen Ting. Nei, de skulle have Alt indirekte gennem de Fremstillinger og Referater, som Procuratorerne give, og gennem de skriftlige Optegnelser og Beretninger om Vidneforklaringer, som indeholdes i de protokollerede Tilførseler. Det vil med andre Ord sige, at det er kun middelbart, indirekte, at det Stof bringes frem til Dommerne, hvorpaa de skulle bygge deres Dom. I Modsetning dertil staa der saakaldte Umiddelbarhedsprincip, som altsaa gaar ud paa, at Dommerne saavidt muligt selv skulle se og høre og derefter sælde deres Dom. Jeg er nu overbevist om, at, naar man vil overveie dette nærmere, vil man give mig Ret i, at ad den Veie maa man forudsætte, at Dommerne vil kunne naae til et klarere og bedre Indblik i Sagerne og en bedre og sikkrere Overbevisning om den rette Sammenhæng, end naar de, som sagt, kun skulle læse igennem Procuratorernes Indlæg og de skriftlig optegnede Vidneforklaringer. Enhver har vist i sin egen Kredss gjort lignende Erfaringer, at, naar man skulle dømme om en Ting i Genhold til, hvad Andre sige eller fortælle om den Ting, vilde man helst selv høre de Bekommende fremstille Sagen. Naar Dommeren altsaa skal afgjøre en Sag efter Vidneforklaringer, maa Dommeren helst selv høre Vidnet. Det er ikke blot, fordi man bedst forstaa og faar klarest Indsigt i, hvad man selv hører, men det ligger egentlig ogsaa deri, at det ikke saa lige er en let Ting, fuldstændig nysigtig og korrekt at gjengive, hvad En eller Anden har fortæret under et ofte langvarigt Vidneforhør. Hvorledes gaar det nemlig til ved et Vidneforhør? Der møder Procuratorer og Vidner. Procuratoren har opskrevet Spørgsmaal, som han begjærer forelagt for Vidnet af Dommeren. Dommeren kender ikke Noget til Sagen — det er bogstavelig sandt — han kender ikke Noget til Sagen i det Dieblit, da han skal forelægge Vidnet Spørgsmaalene. Han kan altsaa ikke forelægge ham Andet end det, der er skrevet op af vedkommende Procurator. Saa svarer Vidnet derpaa, og meget ofte, for ikke at sige i

Reglen, gjøre saa begge de mødende Sagsførere sig al mulig Umage for — ja jeg vil bruge Udtryk, som det ikke er min Hensigt at lægge nogen ubehagelig Mening i — at vride, vende og dreie Vidnets Svar i den Retning, som er fordelagtigst for deres Part. Det er Noget, som Vidnet selv, navnlig naar det er en Sagmand, ofte vil have vanskeligt ved rigtig at forstaa, men hvad der er meget værre, er, at Dommeren meget ofte ikke vil kunne følge med i disse Forsøg fra Procuratorernes Side paa at fortolke og ublægge Vidnets Svar, fordi Dommeren ikke i Forveien kender til den Sag, hvori Vidnet skal føres. Men selv bortset derafra, ere vi ikke færdige med Vanskelighederne ved Vidnesførselen. Der har fundet en vanskelig Vidnesførsel Sted, som maasse har været i flere Timer paa den Maade, jeg har angivet; naar Vidnesførselen endelig er tilendebragt for hvert Vidnes Bekommende, hvad saa? Saa komme vi til Protokolleringen, saa skal det, som Vidnet har forklaret, tilføres Vidneprotokollen. Det er selvfølgelig ikke en ordret Indførelse i Protokollen af, hvad Vidnet har forklaret, som finder Sted — det er en Umulighed — men det skal være det væsentlige Indhold af Vidneforklaringen, som Dommeren, der ikke kender Noget til Sagen, skal besørge indført i Protokollen, og under dette finder der naturligvis fremdeles Fortolkning og Kritik Sted fra Procuratorernes Side, som ønske at faae Ordene lidt anderledes paa det ene eller det andet Sted, til Bæste for deres Part. Jeg siger, at det er en meget vanskelig Opgave, som der er stillet Vidnedommeren — jeg kender den af Erfaring —, men selv om ogsaa nu Dommeren virkelig er istand til at løse denne Opgave i enhver Henseende tilfredsstillende, saa spørger jeg: men naar saa det saaledes skrevne gennem en Afskrift af Vidneprotokollen kommer ind for de andre Dommere, som skulle dømme i Sagen — og det er altsaa navnlig Tilfældet med Hensyn til alle Døretter — hvilket klart Billede skulle saa egentlig disse Dommere faae af den hele Vidneforklaring, naar de ikke engang, som dog Vidnedommeren, der tilfører Svarene til Protokollen, selv have hørt dem, og naar der saa under Proceduren yderligere gjøres Forsøg af Sagsførere eller Procuratorer paa at forklare de fortellig tilførte Udsagn paa forskjellig Maade? Man vil da ikke undre sig over, om mangen Gang den Dommer, der skal dømme, og alene dømme, efter en saadan skriftlig Vidneforklaring, kan sige til sig selv: Ja, juridisk er der Bevis for det og det, men jeg kan ikke væge mig imod at faae det Indtryk, at kom jeg selv til at tale med Vidnet, kom jeg til at høre Alt, hvad der er passeret, vilde Sagen maasse stille sig anderledes for mig; men det er ikke tilfredsstillende hverken for den almindelige Retsfølelse, som det ærede Medlem for Sørg Amts 2den Valgkreds paaberaabte sig, eller for Dommeren, for hans